TYRINĖJIMAI ŠILTADARŽIO G. 4

Eugenijus BUTĖNAS

Vilniaus senamiestyje (A 1610K1), Šiltadaržio g. 4, buvo vykdomi archeologiniai tyrinėjimai. Jie vykdyti pastato viduje, jo centrinėje ir V dalyje, užsakovui norint atlikti pamatų tvirtinimo darbus, o vėliau planuojant įrengti rūsį. Šiame objekte 2003 m. V. Steponaitis atliko žvalgomuosius tyrinėjimus, kurių metu ištirtas vienas 6,4 m^2 ploto šurfas (žr. *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 226).

2004 m. tyrinėjimų metu ištirtas 45 m^2 plotas. Nustatyta, kad kultūrinis sluoksnis buvo iki 83 cm storio, išskirti 3–5 jo horizontai. Įžemis (smėlis) pasiektas H_{abs} 94,62 m gylyje.

Archeologinių tyrinėjimų metu rasti 164 radiniai bei 93 kaulai. Pagrindinę radinių dalį sudarė įvairios paskirties buitinė keramika: žiestų neglazūruotų puodų dalys, puoštos zigzagu, bangele ar grioveliu petelių–kaklelio srityje, ąsočių šukės (dalis su žalia–žalsva glazūra) bei dubenų ir keptuvių fragmentai, iš vidaus dengti žalsva–žalia glazūra.

Statybinę keramiką sudarė plokštinių, puodyninių bei dubeninių koklių, o taip pat plokščiųjų lygių ir banguotų čerpių fragmentai. Pastarųjų rasta daugiau. Pagrindinę statybinės keramikos dalį sudarė puodyninių bei dubeninių koklių fragmentai, dalis jų dengta žalia glazūra. Rastieji plokštiniai kokliai puošti rozete arba treliažu, o vienas jų – portretinis. Individualių radinių grupę sudaro geležies (kriauninis peilis, kaltinės vinys) ir stiklo (taurės pėdos fragmentas) dirbiniai.

Centrinėje tirto ploto dalyje buvo aptikta mūro – pamatėlio likučių. Jų dalis buvo aptikta jau 2003 m. žvalgomųjų tyrinėjimų metu. 2004 m. buvo iki galo atidengti čia išlikę pamatai. Paaiškėjo, kad jie nevienalyčiai, o susiformavo per keletą statybos etapų.

H_{abs} 95,78 m gylyje aptikta plytų mūro iš gelsvos spalvos plytų dalių, kurios gausiai surištos šviesiai pilkos spalvos kalkių skiediniu. Plytos – 6,5 cm aukščio bei 13–14,5 cm pločio. Mūras buvo 4,4 m ilgio, 50 cm pločio, 18–20 cm aukščio, orientuotas Š–P kryptimi.

Prie šio mūro iš R pusės buvo prišlietas kitas mūras, kurio išliko nedidelis fragmentas – 1,2x1,3 m. Jis sudarytas iš plytų dalių bei akmenų. Šiam mūrui naudotos analogiškos aprašytoms plytos. Mūras siekia H_{abs} 95,26 m gylį. Prie jo iš R pusės buvo prišlietas akmenų mūras. Akmenys – 12x18x26 cm dydžio, tarpusavyje surišti moliu. Gausiau molio prikrėsta po akmenimis, čia jo sluoksnis siekia apie 7–16 cm storį. Išliko 1–3 eilės akmenų mūro, kuris siekia H_{abs} 95,32 m gylį.

H_{abs} 95,67 m gylyje atidengtas 1x1,2 m dydžio akmenų mūras. Jam naudoti 15x28 cm skersmens akmenys, tarpusavyje jungti moliu. Mūras labai silpnas. Keli pavieniai akmenys aptikti ir gretimame kvadrate, čia jie buvo užpilti 15–30 cm storio molio sluosneliu, susimaišiusiu su pilkos spalvos žeme. Šis akmenų mūras įleistas į įžemį ir siekia H_{abs} 94,80 m gylį. Mūrui įrengti buvo iškasta duobė, perkasant jau susiformavusį kultūrinį sluoksnį, jis nežymiai paeina po plytų dalių mūru.

Aptikti mūro fragmentai datuojami XVIII–XIX a. Remiantis tyrimų metu aptiktais radiniais – statybine ir buitine keramika – kultūrinis sluoksnis datuotinas XVII–XIX a. pradžia.

INVESTIGATIONS AT THE ŠILTADARŽIO STREET 4

In the old town of Vilnius (A 1610K1) at the Šiltadaržio Str. 4 archaeological investigations

were performed. They were executed inside the building in its central and western parts. An area of 45 m^2 was investigated. During the investigation it was established that the cultural layer was up to 83 cm thick. 3 to 5 horizons of the cultural layer were investigated; the sterile soil was reached at the depth of H_{abs} 94.62 m. 164 artefacts and 93 bones were collected. Household pottery and constructional ceramics comprised the major share of the finds. Besides that, an iron knife with a riveted handle, forged nails and a glass cup foot fragment were found.

According to the household pottery and constructional ceramics found during the investigation the cultural layer would be datable to the 17th – early 19th century. Fragments of the brick wall found during the investigation would be datable to the 18th–19th century.

TYRINĖJIMAI UŽUPIO G. 10 / MALŪNŲ G. 2

Eugenijus BUTĖNAS

2004 m. buvo tęsiami archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, Užupio g. 10 / Malūnų g. 2 (A 1610K1). Tai trečiasis tyrinėjimų sezonas šioje sostinės senamiesčio vietoje. Moksliniai archeologiniai šio sklypo tyrinėjimai buvo pradėti 2001 m. Tais metais apsiribota tik archeologiniais žvalgomaisiais tyrinėjimais, kurių metu tirti 4 bendro 24 m^2 ploto šurfai (žr. *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 178–180). 2002 m. buvo tyrinėjama sklypo P dalis. Čia po vienu iš sklype esančių pastatų buvo tiriama planuojamo įrengti rūsio vieta. Iširtas 130 m^2 plotas (žr. *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 181–182). 2003 m. šiame sklype archeologiniai tyrinėjimai nebuvo atliekami.

2004 m. ištirtas 250 m^2 plotas. Fiksuotas iki 2,8 m storio XVI a. pradžios – XX a. kultūrinis sluoksnis. Išskirti 9 pagrindiniai kultūrinio sluoksnio horizontai. Viršutinis iki 1,4 m storio siekiantis horizontas yra pats vėlyviausias, datuojamas XIX a. pabaiga – XX a.

Į sąrašą įtraukti 1065 radiniai. Daugiausia aptikta XVI a. vidurio – XVII a. laikotarpio medžiagos. Didžiąją dalį radinių, kaip įprasta miestų archeologijoje, sudarė buitinė ir statybinė keramika. Tai įvairios paskirties glazūruotų ir nepadengtų glazūra buitinių indų šukės bei puodyninių, plokštinių, karnizinių koklių fragmentai. Išskirtinas savo unikalumu (Lietuvoje analogų nežinoma) 2,6 m (H_{abs} 96,52 m) gylyje aptiktas čerpės (koklio?) fragmentas. Šio radinio paviršius suskirstytas kvadratėliais, padengtais geltonos ir žalios spalvos glazūra. Iš individualių radinių paminėtinos kaulo žaliavos atliekos (kaulo plokštelės liekanos nuo sagų gaminimo).

2004 m. tyrinėjimų metu aptikta mūrinio bei medinio sklypo užstatymo liekanų. Mūrinio užstatymo likučių aptikta dviejose sklypo dalyse, būtent ŠR dalyje bei PV tirto ploto kampe. Pirmuoju atveju čia likusios pamatinės pastato dalies fragmentai buvo aptikti ir visiškai atidengti jau 2001 m. žvalgomųjų tyrinėjimų metu. 2004 m. metų tyrinėjimai leido mūro likučius susieti su viso tirto ploto stratigrafija. Aptikti mūrinio užstatymo likučiai datuotini XVII a. pradžia – viduriu. Tirto ploto PV kampe taip pat buvo aptikta mūrinio užstatymo fragmentų. Rastos liekanos neleidžia daryti platesnių išvadų, galima pasakyti, kad vieno statinio išlikę fragmentai datuotini XVII a. pradžia – viduriu, o kito – XVIII a. viduriu – XIX a. Pastarojo statinio (vėlyvo) į tyrinėjimų plotą pateko tik labai nedidelė dalis,